

Uczciliśmy pamięć ofiar zbrodni w Jedwabnem

10.7.2026 - | Instytut Pamięci Narodowej

10 lipca 2026 roku zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr Mateusz Szpytma wziął udział w uroczystościach w 85. rocznicę zbrodni w Jedwabnem.

W lipcu 1941 r. doszło do mordu, którego ofiarami stało się kilkuset Żydów z Jedwabnego. Przerwana ekshumacja nie pozwala na podanie precyzyjnej liczby ofiar. W szacunkach prokuratorskich używana jest liczba co najmniej 340 zabitych obywateli RP narodowości żydowskiej.

Według szacunków prokuratorskich z początków XXI wieku w zbrodni uczestniczyło „co najmniej około czterdziestu Polaków”. Mord był wpisany w potrzeby obecnych w Jedwabnem Niemców, podobnie jak zbiorowe mordy organizowane przez nich w innych miejscowościach po sowieckiej stronie linii Ribbentrop-Mołotow oraz w krajach bałtyckich. Każdy z uczestników takich zbrodni korzystał z bezkarności zapewnionej przez Rzeszę Niemiecką – odbywały się one na obszarach w pełni kontrolowanych przez niemieckie siły zbrojne i policyjne.

Niemcom szczególnie zależało na wciąganiu do inspirowanych przez nich na zajmowanych terenach aktów przemocy przynajmniej części miejscowych społeczności. Reinhard Heydrich 29 czerwca 1941 r. przypominał, że „wskazane jest wszczynanie lokalnych ludowych pogromów”. Podkreślał, że „nie należy stawiać żadnych przeszkód dążeniom do przeprowadzania czystek przez środowiska antykomunistyczne lub antyżydowskie na nowo okupowanych obszarach”. Wręcz przeciwnie: „należy je wywoływać” i „w razie potrzeby intensyfikować oraz kierować na właściwe tory”. Przy tym miało się to dokonywać bez pozostawiania śladów niemieckiej aktywności.

Polska była w stanie wojny z Niemcami. Każdy z uczestników tego rodzaju aktów przemocy przeciw niewinnym współobywatelom stawał się użytecznym narzędziem w rękach Rzeszy Niemieckiej. Stawał się zarazem zbrodniarzem w świetle prawa polskiego. Żadne okoliczności nie usprawiedliwiały czynnego udziału w realizacji zbrodniczych zamierzeń niemieckich okupantów.

W polskiej pamięci narodowej nie ma miejsca dla usprawiedliwienia uczestników tego rodzaju zbrodni.

Uroczystości przy pomniku w Jedwabnem ku czci pomordowanych zorganizowała warszawska Gmina Wyznaniowa Żydowska.

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/245107,Uczcilismy-pamiec-ofiar-zbrodni-w-Jedwabnem.html>